

Asia C-790/19

**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä**

Jättämispäivä:

24.10.2019

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Curtea de Apel Braşov (Romania)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

14.10.2019

Syytetyt:

LG

MH

Muut osapuolet:

Parchetul de pe lângă Tribunalul Braşov

● Agenția Națională de Administrare Fiscală, Direcția Generală
● Regională a Finanțelor Publice Braşov

Pääasian kohde

Valitukset, jotka Parchetul de pe lângă Tribunalul Braşov (Braşovin alioikeuden syyttäväviranomainen, jäljempänä syyttäjä), syytetty LG ja asianomistajana esiintynyt Agenția Națională de Administrare Fiscală, Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Braşov (kansallisen verohallinnon alainen Braşovin julkisesta taloudesta vastaava pääosasto, jäljempänä verohallinto) ovat tehneet Tribunalul Braşovin (Braşovin alioikeus, jäljempänä Tribunalul Braşov) 15.11.2018 antamasta rikostuomiosta.

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeudellinen perusta

Direktiivin 2015/849 1 artiklan 3 kohdan a alakohdan tulkintaa koskeva SEUT 267 artiklan nojalla esitetty pyyntö.

Ennakkoratkaisukysymys

Onko [direktiivin 2015/849 1 artiklan 3 kohdan a alakohtaa] tulkittava siten, että henkilöä, joka harjoittaa rahanpesurikoksen tunnusmerkistön täyttävää toimintaa, on aina pidettävä eri henkilönä kuin henkilöä, joka tekee alkuperäisen rikoksen (oletettu rikos, josta rahanpesun kohteena ollut raha on peräisin).

Unionin oikeussäännöt, joihin viitataan

Rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesutarkoituksiin sekä terrorismin rahoitukseen 26.10.2005 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY 1 artiklan 1 kohta sekä 2 kohdan a–d alakohta.

Rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta 20.5.2015 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/849 1 artiklan 1 ja 2 kohta sekä 3 kohdan a–d alakohta.

Kansalliset oikeussäännöt, joihin viitataan, sekä asiaa koskeva oikeuskäytäntö

Rahanpesun ennaltaehkäisystä ja seuraamuksista 7.12.2002 annetun lain nro 656/2002 (lege nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor) 29 § sekä lakiin myöhemmin tehdyt muutokset ja lisäykset; laki on julkaistu Romanian virallisessa lehdessä (Monitorul Oficial al României), osa I, nro 904, 12.12.2002.

Tosiseikkojen tapahtuma-aikaan 29 §:n 1 momentin sanamuoto oli seuraava:

”Rahanpesurikoksena, josta voidaan tuomita 3–12 vuoden vankeusrangaistukseen, pidetään seuraavaa toimintaa:

- a) varojen muuntaminen tai siirtäminen tietoisena siitä, että ne on saatu rikollisesta toiminnasta, kun tarkoituksena on salata tai peittää varojen laitton alkuperä tai auttaa rikoksentehtijää, jolta varat ovat peräisin, välttymään syytteeltä, oikeudenkäynniltä tai rangaistuksen toimeenpanolta
- b) varojen tai niihin liittyvien oikeuksien todellisen luonteen, alkuperän, sijainnin, käytön, liikkeiden tai omistajuuden salaaminen tai peittäminen tietoisena siitä, että varat ovat peräisin rikollisesta toiminnasta
- c) varojen hankinta, hallussapito tai käyttö tietoisena siitä, että varat ovat peräisin rikollisesta toiminnasta.

Curte Constituțională (Romanian perustuslakituomioistuin, jäljempänä perustuslakituomioistuin) 19.6.2018 antama tuomio nro 418, joka koskee väitettä siitä, että rahanpesun ennaltaehkäisystä ja seuraamuksista sekä terrorismin rahoituksen ennaltaehkäisyä ja torjuntaa koskevien toimenpiteiden toteuttamisesta annetun lain nro 656/2002 29 §:n 1 momentin c kohdan säännökset ovat perustuslain vastaisia sen tulkinnan mukaan, joka sisältyy Înalta Curte de Casație și Justiției (ylin tuomioistuin, Romania, jäljempänä ylin tuomioistuin) 8.6.2016 antamaan päätökseen nro 16 ennakkoratkaisun pyytämisestä tiettyjen rahanpesurikokseen liittyvien oikeudellisten kysymysten selvittämiseksi.

Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen ennaltaehkäisystä ja torjumisesta sekä tiettyjen oikeussääntöjen muuttamisesta ja täydentämisestä 11.7.2019 annettu laki nro 129/2019 (lege nr. 129/2019 din 11 iulie 2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative); laki on julkaistu Romanian virallisessa lehdessä, osa I, nro 589, 19.7.2019) (tätä lakia ei ollut julkaistu ajankohtana, jolloin unionin tuomioistuimelle esitettiin ennakkoratkaisupyyntö).

Tosiseikkojen ja pääasian lyhyt kuvaus

- 1 Tribunalul Brașov määräsi ensimmäisessä oikeusasteessa LG:lle aiemman rikoslain (syytetylle suotuisampi laki) 81 §:n ja sitä seuraavien pykälien nojalla yhden vuoden ja yhdeksän kuukauden ehdollisen vankeusrangaistuksen lain nro 656/2002 29 §:n 1 momentin a kohdassa säädetystä rahanpesurikoksesta sekä aiemman rikoslain 41 §:n 2 momentin nojalla 80:stä tosiasiallisesta teosta. Sama tuomioistuin määräsi lisäksi LG:tä vastaan aloitetun veropetosrikosta koskeneen rikosoikeudellisen menettelyn lopettamisesta, koska tämä on korvannut vahingon. Syytetylle MH:lle mainittu pääasiaa käsitellyt tuomioistuin puolestaan määräsi vapauttavan tuomion, koska syyksi lukemista koskeva vaatimus ei ollut täyttynyt eikä ollut näytetty toteen, että MH olisi ollut tietoinen siitä, että LG oli ryhtynyt pesemään veronkierrosta peräisin olevia varoja.
- 2 Pääasiaa käsitellyt tuomioistuin katsoi, että LG on hallintovirkamiehenä syyllistynyt veropetosrikokseen ja että tämä oli lisäksi pessyt kyseisestä rikoksesta peräisin olevia varoja. LG ei ollut näet sisällyttänyt vuosina 2009–2013 SC Vinalcool Brașov SA -yhtiön kirjanpitoon veroasiakirjoja, joilla voidaan näyttää toteen Medofta SRL:ltä ja Reproflex SRL:ltä toimitilojen vuokrauksesta peräisin olevien tulojen saaminen. Voidakseen näennäisesti jatkaa liiketoimia Medofta SRL:n ja Reproflex SRL:n edustajien kanssa LG pyysi näitä maksamaan Vinalcool Brașov SA:lle kuuluvat rahasummat Arta Romana SRL -yhtiön – joka on toisen syytetyn eli LG:n avopuolison MH:n omistuksessa – tilille LG:n, Vinalcool Brașov SA:n ja Arta Romana SRL:n välisen velkasopimuksen avulla. Siirron kokonaismäärä oli 512 301,15 Romanian leitä (RON), jonka LG sai haltuunsa MH:n välityksellä. Molemmat syytetyt nostivat varat käteisenä joko pankkitiskiltä tai pankkiautomaatista. LG käynnisti alun perin tekemästään veropetosrikoksesta peräisin olevien rahojen pesun.

- 3 Syyttäjä, syytetty LG sekä asianomistajana esiintynyt verohallinto valittivat kyseisestä tuomiosta ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen. Syytetty LG on myöhemmin peruuttanut valituksensa.
- 4 Syyttäjä on arvostellut tuomiota erityisesti siitä, että se ei ole perusteltu siltä osin kuin siinä määrätään vapauttava tuomio MH:lle.
- 5 Asianomistaja riitautti päätöksen, koska siinä hylättiin osittain sen siviilioikeudelliset vaatimukset.

Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin Curtea de Apel Braşov (Braşovin ylioikeus, Romania, jäljempänä ylioikeus) piti tarpeellisena tulkita joitakin direktiivin 2015/849 säännöksiä, ja koska se ei myöskään ollut löytänyt asiaa koskevaa oikeuskäytäntöä, se otti viran puolesta osapuolten kanssa esille ennakkoratkaisupyynnön esittämisen unionin tuomioistuimelle.

Pääasian asianosaisten keskeiset argumentit

- 6 Syyttäjä vastusti ennakkoratkaisupyynnön esittämistä unionin tuomioistuimelle, koska sen mielestä SEUT 267 artiklan vaatimukset eivät ole täyttyneet, mutta myös siitä syystä, että edellä mainittua direktiiviä ei ole saatettu osaksi Romanian oikeusjärjestystä, vaikka direktiivin täytäntöönpanon määräaika päättyi vuonna 2017, ja tosiseikat ovat tapahtuneet ennen direktiivin antamista. Syyttäjä katsoi, että direktiivi täyttää acte clair -opin soveltamista koskevat kriteerit, sellaisina kuin unionin tuomioistuin on opin vahvistanut, ja että unionissa annettujen oikeussääntöjen osalta voidaan havaita jatkumo, koska niiden keskeinen sisältö on sama.
- 7 Syytetyt puolestaan suostuivat siihen, että unionin tuomioistuimelle esitettäisiin ennakkoratkaisupyyntö.

Ennakkoratkaisupyynnön perustelujen suppea esitys

- 8 Voimassa olevassa direktiivissä sekä kumotuissa direktiiveissä määritellään samalla tavoin rahanpesu riippumatta siitä, missä muodossa se on toteutettu, ja tosiasioiden määrittelyä koskevat säännökset on saatettu lähes identtisesti osaksi kansallista lainsäädäntöä, kun taas rikoksen tunnusmerkistön mukaisuutta, oikeudenvastaisuutta sekä syyksi lukemista koskevilla eroilla ei ole merkitystä. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on kuitenkin havainnut ristiriidan kansallisen lainsäädännön tulkintojen välillä, koska oikeuskäytäntö tarjoaa erilaisia ratkaisuja. Käsiteltävän asian mahdolliset ratkaisut ovat itse asiassa täysin vastakkaiset sen mukaan, otetaanko niissä huomioon rikoksen tunnusmerkistön mukaisuutta koskeva olennainen piirre.

- 9 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan rahanpesurikoksen – riippumatta siitä, missä muodossa rikos on tehty – tekijä ei voi olla sama kuin alkuperäisen rikoksen tekijä.
- 10 Ylioikeus viittaa erityisesti Romanian ylimmän tuomioistuimen kahteen tuomioon eli tuomioon nro 147/2011, jossa todetaan, että ”kahden rikoksen tekijä ei voi olla sama henkilö”, ja tuomioon nro 836/2013, jossa tyydytään toteamaan lain nro 656/2002 23 §:n 1 momentin c kohdassa säädetyn rikoksen muodon osalta, että ”päärikoksessa osallinen ei voi olla tekijä rahanpesurikoksessa”, sillä muutoin ”loukataan ne bis in idem -periaatetta”. Näin ollen siihen, että rahanpesurikoksen tekijä ei voi olla sama henkilö kuin alkuperäisen rikoksen tekijä, voidaan vedota myös muissa ylimmän tuomioistuimen ja muiden kansallisten tuomioistuinten ratkaisuisa.
- 11 Toisaalta ylin tuomioistuin on lausunut edellä mainituista säännöksistä tuomiossaan nro 16/2016, jossa se hyväksyi tiettyjen oikeudellisten kysymysten selvittämistä koskevan vaatimuksen ja totesi erityisesti, että rahanpesurikoksen tekijä voi olla tekijä myös rikoksessa, josta varat ovat peräisin. Ylin tuomioistuin täsmensi päätöksensä perusteluissa, että ”lain nro 656/2002 29 §:n 1 momentin säännöksissä, joissa määritellään rahanpesurikos, viitataan tietoisuuteen varojen alkuperästä – –, edellytykseen, joka täyttyy tilanteessa, jossa henkilöä voidaan pitää tekijänä sekä rahanpesurikoksessa että rikoksessa, josta varat ovat saaneet alkunsa”.
- 12 Myös perustuslakituomioistuin on ottanut kantaa kyseisiin säännöksiin tuomiossaan nro 418/2018, jossa todetaan, että lain nro 656/2002 29 §:n 1 momentin c alakohdan säännökset ovat – sellaisina kuin niitä on tulkittu ylimmän tuomioistuimen tuomiossa nro 16/2016 – perustuslain vastaisia siltä osin kuin ne koskevat rikoksen tekijää. Siten ”päärikoksen tekijä – – ei voi olla rahanpesurikoksen tekijä”. Rangaistavuutta koskevaan lainsäädäntöön sisältyvä ilmaus ”tietoinen siitä, että varat ovat peräisin rikollisesta toiminnasta” sulkee tekijöiden ryhmän ulkopuolelle henkilöt, jotka ovat olleet osallisena siinä rikoksessa, josta varat ovat peräisin.
- 13 Lailla 656/2002, sellaisena kuin se on uudelleen julkaistussa versiossa ja siihen myöhemmin tehdyillä muutoksilla ja lisäyksillä, on mainitun lain lopussa annettujen tietojen mukaan siirretty direktiivin 2005/60 säännökset osaksi kansallista oikeusjärjestystä.
- 14 Sekä direktiivi (kaikissa myöhemmissä muodoissaan) että kansallinen lainsäädäntö sisältävät edellytyksen ”tietoinen siitä, että varat ovat peräisin rikollisesta toiminnasta tai osallistumisesta rikolliseen toimintaan”; tätä edellytystä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on tarkastellut semanttiselta, kieliopilliselta ja teleologiselta kannalta ja päätellyt tarkastelunsa pohjalta, ettei tekijä kyseisissä kahdessa rikoksessa voi olla sama henkilö.

- 15 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin eli ylioikeus viittaa myös direktiivin englanninkieliseen versioon ja vertaa common law -järjestelmää ja roomalais-saksalaista oikeusjärjestelmää keskenään viittaamalla Italian, Espanjan ja Alankomaiden rikoslakeihin sekä oikeuskirjallisuuteen.
- 16 Mainittu tuomioistuin katsoo, että acte clair -oppia ei voida soveltaa käsiteltävässä asiassa, koska oikeustiede ja oikeuskäytäntö tarjoavat kysymykseen erilaiset ratkaisut.
- 17 Vaikka Romania ei ole pannut direktiiviä 2015/849 täytäntöön säädetyssä määräajassa vaan vasta lailla nro 129, joka annettiin 11.7.2019 heti kun 25.6.2019 oli päätetty pyytää ennakkoratkaisua unionin tuomioistuimelta, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mielestä unionin tuomioistuimelle on esitettävä kyseisestä säädöstä koskeva kysymys, etenkin kun mainitun direktiivin 1 artiklan säännösten, jotka sisältävät rahanpesun määritelmän, välillä ei ole eroja määritelmän suhteen.